

****Vьlva*, **Vьlvanъ* та ін.**

(фрагмент праслов'янського антропонімного фонду)

Віктор П. Шульгач (Київ)

*IZVLEČEK: Članek je posvečen rekonstrukciji fragmenta praslovan-skega antroponičnega fonda (izpeljanke z osnovo *Vьlv-).*

****Vьlva*, **Vьlvanъ* and the rest (A fragment of the Old-Slavonic anthroponymical fund)**

*ABSTRACT: The article is devoted to the Old-Slavonic anthroponymical fund reconstruction (derivates with the *Vьlv-root).*

Основа **Vьlv-* репрезентує тип кореневих структур, яким властиві: а) реалізація сполуки «голосний -ь- + плавний -l-» як -ал-, -ол-, -ел-, -ул-, -іл- (-ил-)*; б) лабіалізація плавного (-л- > -в-); в) абсорбція плавного; г) явище солонкозвуччя, тобто перехід -л- > -л'- > -й-; ґ) метатеза (-лв- > -вл-); д) розвиток секундарних голосних у позиції після плавного. Ці фонетичні явища мають регулярний характер, тобто цілком чи вибірково властиві не тільки для гнізда з коренем **Vьlv-*, а й для однотипних структур на зразок **Vьlvb-*, **Vьlvx-*, **Vьld-*, **Vьlt-*, **Vьls-* тощо. Вони різняться між собою лише розширювачем кореня (детермінативом). Деякі з названих гнізд вже описані й прокоментовані

¹ *Див. про це явище: *Шахматов А.А.* К истории звуков русского языка. О полногласии и некоторых других явлениях. СПб., 1903, С. 68–85, 126–137 та ін. Про різноманітну вокалічну реалізацію сонанта *l*, рівну п'ятифонемному ряду, та ін. явища в структурах *tjt* > *tъlt*, практично не відображені й не прокоментовані в історичних граматиках слов'янських мов, див.: *Казлова Р.М.* Славянская гідранімія. Праславянські фонд. Гомель, 2003, Т. III, С. 315–318. Ми цілком поділяємо їхні погляди.

Про вокалізм у групах типу *tъlt* (спеціально для східнослов'янського лінгвального континууму) див: *Козлова Р.М.* К проблеме вокализма в структурах *tъrt*, *tъlt* в восточнославянских языках // Историческое развитие языков и методы его изучения: Тезисы межвузовской конференции. Свердловск, 1988, Ч. 2, С. 162–163; *її ж:* Об учете звуковых изменений в основах типа *tъrt-*, *tъlt-* при этимологизации восточнославянской лексики // Проблеми української діалектології на сучасному етапі. XVI Республіканська діалектологічна нарада: Тези доповідей і повідомлень. Житомир, 1990, С. 149–150. Ці спостереження й узагальнення, на жаль, часто залишаються поза увагою наукових кіл або сприймаються ними неадекватно.

в науковій літературі, інші ще чекають своїх дослідників. З огляду на сказане й відбрався фактичний матеріал, на основі якого відновлюється праслов'янська лексико-словотвірна парадигма з коренем **Vьlv-*.

***Вьlva**, ***Вьlvъ**, ***Вьlvo**: укр. Іванъ *Болва*, 1723 р. (Швидько 284), *Балва*, 1752 р. (Пивовар 61), сучасні укр. *Болва* (КПУ Дн. 8, 229), *Бальва* (КПУ Дн. 5, 434), *Більва* (Горпинич 76), а також *Байва* (КПУ Полт. 8, 564), *Буйва* (Ровенськ. обл.; Анк.) < **Бал^oва*, **Бул^oва*, *Бовла* (ПСС 221), яке тлумачиться нами як метатезний варіант до **Болва*, ст.-блр. Матей *Буйва*, 1567 р. (ЛМ 1/3, 629), блр. *Булва* (Бірыла 67) з більш виразним лабіальним -у- під впливом сусідніх губних *Б-* та *-в-*, ст.-рос. *Балва*, 1557–1561 рр. – ногайський гонець (ОПК 169), рос. *Болов* (Лет. ЖС № 14–26, 35) < **Болв* (друге повноголосся), хорв. *Baljva, Bulva, Buva, Buvo* (Leksik 22, 82, 86), пол. *Balwa, Bulwa* (SN I, 145, 562), чеськ. *Bulva* (ЧП).

До цього списку долучаються форми з абсорбованим -л- (-l-): укр. *Бова* (СП 49), *Бовенко* (ОКІУМ) – патронім на -енко, *Бева* (КПУ Харк. 2, 446), блр. *Бавá* (Бірыла 30), ст.-рос. *Бова Болвановъ сынъ Скрытицына*, 1581 р. (Шумаков 319), *Бовъ*, 1664 р. (Тупиков 50), (похідне) *Бовина гора*, 1647 р. – топонім (Полякова 59), рос. *Яга-Бова*, *Ога-Бова* – прізвиська (СРНГ 3, 40), пол. *Bow, Bowa* (SN I, 454), чеськ. *Bouva, Buva, Bůva* (Veneš 105). Укр. *Небова* (Рівне 444) постало з первісного **Ne-bьlva*. Пор. також слов'ян. *Бово* (Памяць 309), *Був / Буф* (Рамієць 2, 171), які континують **Болво*, **Булв*.

Заголовкові праантропоніми мотивовані відповідними апеллятивами, продовження яких подекуди фіксуються в слов'янських мовах. Пор., наприклад, укр. діал. *бóльфа* ‘пухир, пухлина’ (СБук.Г 536) < **болва* (субституція -б- > -ф-), рос. діал. *булва* бот. ‘*Heliantus tuberosus L.*’ (Анненков 48). Р.М. Козлова наводить ще пол. діал. *bałwa* ‘вал, водна хвиля’ (Казлова 2000, 66). Семантика наведених апеллятивів закономірно континує генетичне значення і.-є. **b(h)el-* ‘що-небудь опукле, заокруглене’.

Від базових **Vьlva*, **Vьlvъ*, **Vьlvo* утворилися демінутиви:

***Вьlvica**: луж. *Bólwica* (Zběrka 41).

***Вьlvьсь**: рос. *Бовец* (КПУ Ув. Дон. 2, 67), хорв. *Bovac* (Leksik 65), слвн. *Bovec* (ZSSP 51), пол. *Bowiec* (SN I, 454).

***Вьlvікь**: пол. *Bowik, Bulwik* (SN I, 454, 562).

На основі суфіксальної варіантності пов'язані такі деривати:

***Вьlvaka**, ***Вьlvакъ**, ***Вьlvакъь** > ***Вьlvаць**: ст.-укр. Іван *Боловач*, 1653 р. (ВУР 3, 421) – форма із секундарним -о-, із **Болвач*, укр. *Больвак* (КС Дн. 3, 133), *Бувак* (КПУ м. Київ 1, 242), *Бувака* (КПУ Черк. 4, 55), блр. *Балвака* (Бірыла 38), *Bałwacz*, 1770 р. (АВК XXXV, 177), ст.-рос. *Бовачев* (АФЗХ II, 268), рос. *Болвакин* (КП Алтай 2, 47), *Бульваков* (Рамієць 2, 191), *Болвачев* (КПУ Од. 1, 358), хорв. *Boljvak, Buvač* (Leksik 59, 86), яке мотивувало топонім *Buvači* (Im.m. 107) – з регулярним для хорватської мови фонетичним розвитком *ǰ* > *u*, пол. *Bowak* (SN I, 454). Ці й подібні до них факти постали в результаті пропріалізації відповідної апеллятивної лексики, пор., наприклад, блр. *балвака* ‘нерозумна людина’ (ЭСБМ 1, 291).

***Вьlv'акь**: пол. *Biłwiak* (SN I, 554) < **Bulwiak*.

***Въlvука**, ***Въlvукъ**: ст.-рос. *Бовыка*, *Бовыкинъ*, XV ст. (НПК I, 180; III, 318), (похідні) *Бовыково*, *Бовыкина* (2) – топоніми (НПК IV, 16; Копанев 206), пол. *Wouysz* (SN I, 455) < **Wouykъ* – усі з абсорбцією -л- (-l-).

Найпродуктивніше реалізувалася словотвірна модель з приголосним -п- у суфіксі:

***Въlvanъ**: ст.-укр. Васко *Бовъvanъ*, 1649 р. (Реєстр 448), Івашка *Болван*, 1654 р. (ПК 143), укр. Левко *Бовvanъ*, 1723 р. (Швидько 288), *Болван* (РІ ІФ 3, 287), *Балван* (Панцьо 95), *Бойван* (КПУ Дн. 7, 36), *Буйван* (КПУ Сум. 3, 99) – форми з переходом -л- > -л'- > -й-, *Бован* (Панцьо 97) < **Бован* / **Болван*, *Буфан* (с. Вузлове Радехівськ. р-ну Львівськ. обл.; Анк.) < **Буван* (-ф- < -в-), (похідне) *Боанова криниця* – мікротопонім у Ровенській обл. (Пура I, 33) < **Боан* < **Бован* (втрата інтервокального -в-), ст.-рос. *Болван*, XV ст. (Веселовский 44), *Меньшой Балван*, 1657 р. (Прозоровский 123), рос. *Бовван* (САЛ 351), *Буванов* (СКТ 98), *Буфанов* (Горпинич, Корнієнко 36) < **Буванов*, (похідні) *Баваново* – назва поселення в колишній Смоленській губ. (Vasmer RGN I, 224), *Болваны* (4), *Болваново Нижнее*, *Болваново Вышнее* – ойконіми в колишніх В'ятській, Саратовській, Смоленській, Тверській губ. (Vasmer RGN I, 450), *Болваново* (5), *Болвановское*, *Болваны* – топоніми в колишній Псковській губ. (Списки Псков. 511), ст.-блр. *Буйван*, XVI ст. (ОДВ VI, 117), блр. *Балван*, *Болван* (Бірыла 38), (похідні) *Балвановка* – топонім у колишній Могильовській губ. (Vasmer RGN I, 250), *Балванішкі* – назва поселення в Гродненській обл. (Рап. Гродз. 30) < *Балван-ішкі*, болг. *Балванов* (Илчев 61), хорв. *Balvan*, *Belvanović* (Leksik 22, 38), серб. *Балван* (Грковић 156), *Бован* (СБР I, 588), слвн. *Buvan* (ZSSP 68), пол. *Balwan*, *Balwan*, *Bolwan*, *Bolwan*, *Bowan*, *Bulwan*, *Bujwan* (SN I, 145, 153, 412, 415, 454, 554, 562), чеськ. *Balvan*, *Bolvan*, *Bovan* (ЧП), слвц. *Balvan* (TZ Трпавя 60). Незвичний на перший погляд вокалізм окремих фактів може бути зумовлений також «міграційною» здатністю антропонімів.

Зі слов'янських мов запозичено лтськ. *Bulvans*, лит. *Bulvanas*, *Bulvonas*, на що свого часу вказував К. Буга (LPŽ I, 346).

Стосовно апелятивного підгрунтя пор., наприклад, укр. діал. *болван* 'дурень' (Жегуц, Піпаш 23), рос. діал. *болван* 'голова' (СГРС 1, 136), 'бешкетник, неслухняне дитя', 'хамовита людина, невіглас' (НОС 1, 65), *болован* 'дурень, болван' (СРНГ 3, 76), блр. *болван* 'дурень' (ЭСБМ 1, 291), болг. *балван* 'вайлувата, невихована людина' (БТР 39), пол. діал. *balwan* 'дурень' (SJP 1, 91), слвц. *bolvan* 'лежебока, нероба' (SSJ 1, 117).

З огляду на сказане може бути переглянута версія М.О. Баскакова, за якою рос. *Болван* виводилося з тюрк. *palwan* < перс. *pāhlāwan* 'атлет, герой, воїн, борець' (Баскаков 34).

Додамо також, що рефлекси псл. **Bъlvanъ*, крім сфери антропонімії, фіксуються й в інших класах онімів, про що нам уже доводилося писати (Шульгач 1996, 92–94; Шульгач 1998, 29–33). Див. ще: (Казлова 2000, 61–62).

***Въlvanьсь**: ст.-рос. (похідне) *Болванцы*, 1556 р. – мікротопонім (АС 404), рос. (похідне) *Болванцево* – топонім у колишній Псковській губ. (Списки Псков. 511), хорв. *Balvanac* (Leksik 22) і под. Їх можна кваліфікувати як

демінутиви на *-ьсь або як семантичні деривати, пор., наприклад, рос. діал. *болванець* ‘пуголовок’ (Мордов. 1, 42).

***Вьlvipъ** *‘який стосується **Vьlvu*’: укр. *Болвин* (СП 51), *Бойвин* (КПУ Дн. 12/1, 139), *Бавин* (КПУ Луг. 9, 39), *Бувин* (КПУ Дон. 20, 337), (похідне) *Бовинский* – ойконім на Полтавщині (Vasmer RGN I, 418), ст.-рос. (похідне) *Больвино*, XVII ст. – назва пустища в колишній Московській губ. (ОПКМ 266), рос. *Болвин* (СП 51), *Болвинов* (КПУ Ник. 6, 245), *Бильвин* (Рамієць 2, 531), кореневий вокалізм якого міг оформитися під впливом наступного *-и-*, *Бовин*, *Бовін* (СП 49), *Бувин* (КП Керчь 1, 57), (похідні) *Бовинская* (3) – ойконіми в колишній Пермській губ. (Vasmer RGN I, 418). Антропонім **Болвин* (> *Боловин* і под. – як форми з другим повноголоссям) відобразився також у назвах поселень: *Боловин Починок* (колишня Тверська губ.), *Боловино* (колишні Костромська, Нижегородська, Тверська, Ярославська губ.), *Баловино* (колишня Псковська губ.), *Балавино* (колишня Ярославська губ.) (Vasmer RGN I, 246, 254, 453). Пор. ще *Боловинский конец*, *Боловина лавица* – назви внутрішньоміських об’єктів Пскова середини XV ст. (Прозоровский Древний Псков 181), а також блр. (похідне) *Bilviny* – назва поселення в колишній Гродненській губ. (Vasmer RGN I, 389), хорв. *Beuvin*, *Buvinić* (Leksik 44, 85), пол. *Balwin*, *Bowin*, *Biwin* (SN I, 145, 454, 589), чеськ. *Balvín* (ЧП). Сюди ж слов’ян. *Бильвиново*, *Бильвиново или Осока* – ойконіми на Сувалкщині (Вольтер 4) < **Бильвиново* < **Бьlvин-ов-о* – відантропонімного походження.

Зі слов’янських мов запозичено основи литовських прізвищ *Bovinas*, *Vovupas* (LPŽ I, 295).

***Вьlvopъ**, ***Вьlvopъ**: болг. *Балавонски* (Илчев 60) – як форма з секундарним *-а-*, із **Балвонски*, пол. *Balwon* (Rymut I, 17), *Belwon*, *Belwoń*, *Belwon*, *Belwoń* (SN I, 238, 239). Щодо мотивації зішлемося на чеськ. *blvoň* ‘дурень, йолоп’ (Kott I, 75).

***Вьlvupъ**: ст.-укр. *Иван Баивуненко*, 1649 р. (Ресстр 306) – патронім на *-енко*, слов’ян. (похідне) *Буйвуны* – ойконім у колишній Віленській губ. (Vasmer RGN I, 659), відомий під 1564 р.: Гришко Якубович з *Буйвунь* (ЛМ I/3, 650).

Фактичний матеріал дозволяє реконструювати антропонімні деривати з іншими стрижневими консонантами суфіксальних морфем, переважна більшість яких виникла лексико-семантичним способом:

***Вьlvajъ**: укр. *Бавай* (Богдан 9) < **Баввай* / **Балвай*, ст.-рос. (похідне) *Боваев*, XVII ст. – урбанонім у Нижньому Новгороді (РИБ XIX, 171) < **Болваев*, рос. *Боваев* (Лет. ГС № 5, 31), пол. *Wujwaj* (SN I, 554) < **Bulwaj*.

***Вьlvasъ**, ***Вьlvasъ**: укр. *Бальвас* (СКТ 41), *Бавласюк* (Рамієць 2, 336) < **Балвасюк*, (похідне) *Бевасове* – назва озера у Вінницькій обл. (ОКІУМ) < **Беввас-ове* чи **Белвас-ове*, ст.-рос. *Болвасов*, XVI ст. (Анпилогов 65), рос. (похідне) *Болвасово* – ойконім у колишній Московській губ. (Vasmer RGN I, 250), пол. *Balwas*, *Balwas*, *Balawas*, *Balwaś*, *Vauwas* (SN I, 145, 148, 153, 210), чеськ. *Bulvas* (ЧП).

***Вьlvatъ**: укр. *Боват* (КПУ Дн. 2, 530) < **Бовват* / **Болват*, *Бельватенко* (КПУ Сум. 5, 56), пол. *Balwat* (SN I, 153).

***Вьлвѣть**: укр. *Бовит* (КПУ Дон. 17, 161), *Бовѣт* (КПУ Дн. 3/1, 82) – форми зі стягненням *-вв-* > *-в-* чи абсорбцією плавного *-л-*.

***Вьлвѣть**: укр. *Бойвич* (Богдан 22), *Буйвѣч* (КПУ Полт. 7, 363), *Бович* (СКТ 71), блр. *Belwicz*, 1783 р. (АВК XXXV, 556), *Буйвѣч* (Бірыла 65), (похідне) *Буйвѣчи* – ойконім у колишній Віленській губ. (Vasmer RGN I, 569), ст.-рос. (похідне) *Болвичевская*, XVII ст. – мікротопонім у колишній Московській губ. (ОПКМ 226), (похідне) *Буловицы* – назва поселення на Смоленщині (Vasmer RGN I, 579) < **Боловичи* < **Болвичи*, пол. *Bewicz*, *Bowiczuk* (SN I, 270, 454).

***Вьлвѣтъ**: пол. *Bałwut* (SN I, 153) – деназалізована форма чи запозичення з східнослов'янських мов.

Вьлвахъ**/Вьлваѣхъ** < ***Вьлвахъ**: укр. *Болвах* (КПУ Од. 1, 63), болг. *Бьлвашев* (Илчев 96), пол. *Bołwach* (SN I, 415). У діалектах російської мови зберігся мотивуючий апелятив, пор. *болва́шка* ‘важка дерев'яна палиця’ (НОС 1, 65).

***Вьлвиѣшь**, ***Вьлвуйѣшь**: пол. *Bołwisz*, *Bowysz* (SN I, 412, 455).

***Вьлвиѣще**: укр. *Бовище* (КПУ Київ. 1, 418) – дериват на *-іше* з пейоративною семантикою.

Як свідчить зібраний з доступних джерел і проаналізований фактичний матеріал, похідні з основою **Вьлв-* реалізувалися на слов'янських теренах з різною долею продуктивності, проте їх рефлeksi засвідчено практично в усіх слов'янських антропоніміконах. Попередньо окреслені контури розмитого, але розлогого генетичного гнізда з коренем **Вьлв-*, куди належить і псл. **Вьлвань*, – один із вагомих аргументів на користь питомості й відповідного апелятива – псл. **вьлвань*, з приводу генези якого немає одностайності.

Скорочення

АВК – *Акты*, изд. Виленскою Археографическою комиссиею. Вильна 1910, Т. XXXV.

Анк. – *Анкета для збору ономастичних матеріалів*.

Анненков – Анненков Н., *Простонародные названия русских растений*, Москва 1858.

Анпилогов – Анпилогов Г.Н., *Рязанская писцовая приправочная книга конца XVI века*, Москва 1982.

АС – Архив П.М. Строева, I, In: *Русская историческая библиотека*, Петроград 1915. Т. XXXII.

АФЗХ – *Акты феодального землевладения и хозяйства*, Подг. к печати А.А. Зимин. Москва 1956, Ч. II.

Баскаков – *Баскаков Н.А.* Русские фамилии тюркского происхождения. Москва 1979.

Бірыла – Бірыла М.В., *Беларуская антрапанімія, 2: Прозвішчы, утвораныя ад апелятыўнай лексікі*, Мінск 1969.

Богдан – Богдан Ф., *Словник українських прізвищ у Канаді*, Вінніпег 1974.

БТР – *Български тълковен речник*. Трето изд. София 1973.

- Веселовский – Веселовский С.Б., *Ономастикон: Древнерусские имена, прозвища и фамилии*, Москва 1974.
- Вольтер – Вольтер Э.А., *Список населенных мест Сувалкской губернии как материал для историко-этнографической географии края*, Санкт-Петербург 1901.
- ВУР – *Воссоединение Украины с Россией: Документы и материалы*. Москва 1953, Т. 3.
- Горпинич – Горпинич В.О., *Прізвища степової України: Словник*, Дніпропетровськ, 2000.
- Горпинич, Корнієнко – Горпинич В.О., Корнієнко І.А., *Прізвища Дніпровського Припоріжжя (словник)*. Дніпропетровськ, 2003.
- Грковић – Грковић М., *Речник личних имена код Срба*, Београд 1977.
- ЭСБМ – *Этымалагічны слоўнік беларускай мовы*. Рэд. В.У. Мартынаў. Мінск 1978, Т. 1.
- Жегуц, Піпаш – Жегуц І., Піпаш Ю., *Словник гуцульського говору в Закарпатті*, Мюнхен 2001.
- Илчев – *Илчев С. Речник на личните и фамилни имена у българите*, София 1969.
- Казлова 2000 – Казлова Р.М., *Беларуская і славянская гідранімія: Праславянскі фонд*, Гомель 2000, Т. 1.
- Копанев – Копанев А.И., *История землевладения Белозерского края XV–XVI в.*, Москва; Ленинград 1951.
- КП Алтай – *Книга памяти: Поименный список воинов Алтая, павших в боях Великой Отечественной войны 1941–1945 гг.: В 2 т.* Барнаул 1986–1988.
- КП Керчь – *Книга памяти города-героя Керчи и Керченского полуострова*. Симферополь 1999, Т. 1.
- КПУ Дн. – *Книга пам'яті України: Дніпропетровська область*, Дніпропетровськ 1994, Т. 2, 3/1; 1995, Т. 5, 7, 8; 1996, Т. 12/1.
- КПУ Дон. – *Книга памяти Украины: Донецкая область*, Донецк 1998, Т. 17; 1999, Т. 20.
- КПУ Київ. – *Книга пам'яті України: Київська область*, Київ 1995, Т. 1.
- КПУ Луг. – *Книга памяти Украины: Луганская область*, Луганск 1995, Т. 9.
- КПУ м. Київ – *Книга пам'яті України: Київ*, Київ 1994, Т. 1.
- КПУ Ник. – *Книга памяти Украины: Николаевская область*, Николаев 1999, Т. 6.
- КПУ Од. – *Книга памяти Украины: Одесская область*, Одесса 1994, Т. 1.
- КПУ Полт. – *Книга пам'яті України: Полтавська область*, Полтава 1998, Т. 7, 8.
- КПУ Сум. – *Книга пам'яті України: Сумська область*, Суми 1995, Т. 3, 5.
- КПУ Ув. Дон. – *Книга памяти Украины по увековечению участников боевых действий, умерших в послевоенные годы: Донецкая область*, Донецк 2002, Т. 2.
- КПУ Харк. – *Книга пам'яті України: Харківська область*, Харків 1994, Т. 2.
- КПУ Черк. – *Книга пам'яті України: Черкаська область*, Київ 1996, Т. 4.

- КС Дн. – *Книга скорботи України: Дніпропетровська область, Дніпропетровськ* 2003, Т. 3.
- Лет. ГС – *Летопись газетных статей*, Москва 2005.
- Лет. ЖС – *Летопись журнальных статей*, Москва 2005.
- ЛМ – *Литовская метрика, Отдел I, часть 3: Книга публичных дел. Перепись войска Литовского*. In: *Русская историческая библиотека*, Петроград 1915, Т. XXXIII.
- Мордов. – *Словарь русских говоров на территории Мордовской АССР: Учебное пособие по русской диалектологии*. Отв. ред. Т.В. Михалева, Саранск, 1978. Вып. 1.
- НПК – *Новгородские писцовые книги*, изд. Археографическою комиссиею, Санкт-Петербург 1859–1915. Т. 1-6 и указатель.
- НОС – *Новгородский областной словарь*, Отв. ред. В.П. Строгова, Новгород 1992, Вып. 1.
- ОДВ – *Опись документов Виленского центрального архива древних актовых книг*, Вильна 1906, Вып. VI.
- ОКІУМ – *Ономастична картотека Інституту української мови НАН України*.
- ОПК – *Обзор посольских книг из фондов-коллекций, хранящихся в ЦБАДА (конец XV – начало XVIII в.)*, Сост. Н.М. Рогожин, Москва 1990.
- ОПКМ – *Обозрение писцовых книг Московской губернии с присовокуплением краткой истории древнего межевания*, Сост. П. Иванов, Москва 1840.
- Памяць – *Памяць: Гісторыка-дакументальная хроніка Лоеўскага раёна*, Гал. рэд. Г.П. Пашкоў, Мінск 2000.
- Панцьо – *Панцьо С.Є.*, Антропонімія Лемківщини, Тернопіль 1995.
- Пивовар – *Пивовар А.В.*, Поселення Задніпрських місць до утворення Нової Сербії: в документах середини XVIII століття, Київ 2003.
- ПК – *Присяжні книги 1654 р.: Білоцерківський та Ніжинський полки*. Упоряд. М. Кравець, Київ 2003.
- Полякова – *Полякова Е.Н.*, *К истокам пермских фамилий: Словарь*, Пермь 1997.
- Прозоровский – *Прозоровский Д.И.*, *Опись древних рукописей, хранящихся в музее имп. Русского археологического общества*, Санкт-Петербург 1879.
- Прозоровский Древний Псков – *Прозоровский Д.И.*, *Древний Псков по двум псковским летописям с дополнениями из других старых источников до конца XVIII в.*, In: *Записки отделения русской и славянской археологии имп. Русского археологического общества*, Санкт-Петербург 1879, Т. 4, С. 178–254.
- ПСС – *Полягли в снігах Суомі* (Серія: Книга пам'яті України про громадян, які загинули у воєнних конфліктах за рубежом. Т. 2), Київ 2004.
- Пура – *Пура Я.О.*, *Походження назв територіальних мікрооб'єктів Рівненщини*, Рівне 1990, Т. I.
- Рап. Гродз. – *Рапановіч Я.Н.*, *Слоўнік назваў населеных пунктаў Гродзенскай вобласці*, Мінск 1980.

- Реєстр – *Реєстр Війська Запорозького 1649 року: Транслітерація тексту*, Підготували до друку: О.В. Тодійчук (гол. упоряд.), В.В. Страшко, Р.І. Остах та ін., Київ 1995.
- РИБ – *Русская историческая библиотека*, Санкт-Петербург 1898, Т. XIX.
- Рівне – *Рівне: Щорічний телефонний довідник*, Рівне 2006.
- РІФ – *Реабілітовані історією: Івано-Франківська область*, Івано-Франківськ 2002, Т. 3.
- САЛ – *Список абонентов Ленинградской городской телефонной сети. 1965*, Ленинград 1965.
- СБР – *Српски биографски речник*, Гл. уредници: М. Лесковац, А. Форишковић, Ч. Попов, Нови Сад 2004, Т. 1.
- СБук.Г – *Словник буковинських говірок*. За заг. ред. Н.В. Гуйванюк, Чернівці 2005.
- СГРС – *Словарь говоров русского Севера*. Под ред. А.К. Матвеева, Екатеринбург 2001. Т. 1.
- СКТ – *Справочник квартирных телефонов г. Киева*, Сост. Д.М. Циолек, Киев 1976.
- СП – *Словник прізвищ: практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівецьчини)*, Укладачі: Н.Д. Бабич, Н.С. Колесник, К.М. Лук'янюк (гол. ред.) та ін., Чернівці 2002.
- Списки Псков. – *Списки населенных мест Российской империи*, изд. Центральным статистическим комитетом МВД, Санкт-Петербург 1885, Т. XXXIV, Псковская губерния.
- СРНГ – *Словарь русских народных говоров*, Под ред. Ф.П. Филина, Ленинград 1968, Вып. 3.
- Тупиков – Тупиков Н.М., *Словарь древнерусских личных собственных имен*, In: *Записки Отделения русской и славянской археологии имп. Русского археологического общества*, 1903, Т. 6, С. 86–914.
- ЧП – *Чоловічі прізвища громадян Чеської Республіки за даними Міністерства внутрішніх справ ЧР станом на 1.04. 2004*, In: www.mvcr.cz.
- Швидько – Швидько Г., *Компут і ревізія Миргородського полку 1723 р.*, Дніпропетровськ 2004.
- Шульгач 1996 – Шульгач В.П., *Псл. *въѡаѡъ / *Въѡаѡъ (етимологічний аспект)*. In: *Ономастика східних слов'ян*, Тези доповідей наукового семінару, Київ 1996, С. 92–94.
- Шульгач 1998 – Шульгач В.П., *Праслов'янський гідронімний фонд (фрагмент реконструкції)*, Київ 1998.
- Шумаков – Шумаков С.А., *Обзор Грамот Коллегии Экономии*. Вып. 4. In: *Чтения в Обществе истории и древностей российских при имп. Московском университете*, 1917, Кн. II. Отд. 1. С. 1–336.
- Beneš – Beneš J., *O českých příjmeních*, Praha 1962.
- Im.m. – *Imenik mesta, Pregled svih mesta i opština, narodnih odbora srezova i pošta u Jugoslaviji*, Beograd 1956.
- Kott – *Česko-německý slovník zvláště grammaticko-fraseologický*, Sest. Fr.Št. Kott, V Praze 1878, D. I.

- Leksik – *Leksik prezimena Socijalističke Republike Hrvatske*, Zagreb 1976.
LPŽ – *Lietuvių pavardžių žodynas*, Vilnius 1985, T. I.
Pamięć – *Pamięć. Память*, Сост. Я. Пшимановский, Х. Прокопчук, Р. Мурани.
Пер. с пол. под ред. К. Козакевич, Варшава 1987, Ч. 1–2.
Rymut – Rymut K., *Nazwiska polaków: Słownik historyczno-etymologiczny*, Kraków 1999, T. I.
SJP – *Słownik języka polskiego*, Pod red. J. Karłowicza, A. Kryńskiego, W. Niedźwiedzkiego, Warszawa etc. 1904, T. I.
SN – *Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, Wydał K. Rymut, Kraków 1992, T. I.
SSJ – *Slovník slovenského jazyka*, Ved. red. Št. Peciar, Bratislava 1959. D. I.
TZ Trnava – *Telefónny zoznam. 2004–2005*, Trnava 2004.
Vasmer RGN – *Russisches geographisches Namenbuch*, Begr. von M. Vasmer, Wiesbaden 1962, Bd I.
Zbërka – *Zbërka swójbných mjen*, Wot Radyserba, In: *Časopis Maćicy Serbskeje*, 1892, Lět. XLV., S. 41–47.
ZSSP – *Začasni slovar slovenskih priimkov*, Odg. red. F. Bezljaj, Ljubljana 1974.

***Вълва, *Вълванъ in dr. (fragment praslovanskega antroponimičnega fonda)**
Povzetek

*V članku je rekonstruiran fragment leksikalno-besedotvorne paradigme praslovanskih izpeljank z osnovo *Вълv-. Na podlagi analize faktografskega gradiva prihaja avtor do sklepa, da so se izpeljanke z osnovo *Вълv- realizirale v slovanskih jezikih z različno stopnjo produktivnosti, čeprav so njihovi odrazi izpričani praktično v vseh slovanskih antroponimikonih. Posebno pozornost pri odbiri faktografskega gradiva je avtor posvečal formalnim modifikacijam, značilnim za korenske strukture tipa тѣт (realizacija тѣ > al, ol, el, ul, il (yl); labializacija likvide; absorbcija likvide; premena l > l' > j; metateza idr.).*

Віктор Петрович Шульгач

Відділ ономастики Інституту української мови НАН України
вул. Грушевського, 4, 01001 м. Київ, Україна
v.shulgach@mail.ru